

memorii | jurnale

Ion Negoïtescu s-a născut la 10 august 1921, la Cluj. A urmat, între 1941 și 1946, cursurile Facultății de Litere și Filosofie – la Sibiu și Cluj. Membru al Cercului Literar de la Sibiu, redactează, în numele grupării, celebra scrisoare deschisă către E. Lovinescu (*Manifestul Cercului Literar*), semnată cu pseudonimul Damian Silvestru și publicată la 13 mai 1943 în ziarul bucureștean *Ziua*, condus de Liviu Rebreanu. A fost redactor al *Revistei Cercului Literar* pe tot parcursul publicării acesteia (ianuarie–august 1945). În 1947, a obținut Premiul scriitorilor tineri al Fundațiilor Regale pentru volumul, aflat în manuscris, *Poeți români*. În perioada 1950–1952, a fost bibliotecar la Filiala din Cluj a Academiei Române. Din 1961 până în 1964, a făcut închisoare din motive politice. După eliberare, a lucrat ca redactor la *Luceafărul* (1965–1967) și *Viața românească* (1968–1971). În 1977, s-a solidarizat, printr-o scrisoare deschisă, difuzată de postul de radio „Europa Liberă“, cu Paul Goma; autoritățile comuniste, de teama unui scandal internațional, nu i-au intentat un proces penal de atentat la securitatea statului, șantajându-l însă cu unul pentru homosexualitatea sa manifestă. În 1980, a plecat în Germania cu o bursă de cercetare a operei lui Dostoievski. În 1983, a hotărât să nu se mai întoarcă în țară și s-a stabilit în Germania. În ultimii ani de viață, a început să-și scrie *Autobiografia*, despre care credea că va fi marea sa operă, obsedat de gândul că nu va avea timp s-o ducă la bun sfârșit. A murit la 6 februarie 1993, la München.

Opere: Critică și istorie literară: *Despre mască și mișcare*, 1944; *Scriitori moderni*, 1966; *Poezia lui Eminescu*, 1968; *E. Lovinescu*, 1970; *Însemnări critice*, 1970; *Lampa lui Aladin*, 1971; *Engrame*, 1975; *Analize și sinteze*, 1976; *Alte însemnări critice*, 1980; *Istoria literaturii române*, vol. I (1800–1945), 1991; *Scriitori contemporani*, 1994; *De la „elanul juvenil“ la „visatul Euphorion“*. **Publicistică de tinerețe:** 1938–1947, 2007. **Proză și poezie:** *Povestea tristă a lui Ramon Ocg*, 1941; *Sabaios*, 1968; *Poemele lui Balduin de Tjaormin*, 1969; *Moartea unui contabil*, 1972; *Viața particulară* (poezii și aforisme), 1977; *Primăvara elvețiană și alte proze*, 1999. **Corespondență, memorialistică:** *Un roman epistolar* (corespondența lui I. Negoïtescu cu Radu Stanca, 1945–1961), 1978; *Straja dragonilor*, 1994; *Ora oglinzilor* (pagini de jurnal), 1997; *Dialoguri după tăcere* (scrisori către S. Damian), 1998. **Texte politice:** *În cunoștință de cauză*, 1990.

ION NEGOIȚESCU
STRAJA DRAGONILOR

Memorii 1921–1941

Ediția a II-a

Ediție îngrijită, prefață și note de
ION VARTIC

Cuvânt înainte de
IOANA PÂRVULESCU

 HUMANITAS
BUCUREȘTI

Redactor: S. Skultéry
Coperta: Ioana Nedelcu
Tehnoredactor: Manuela Măxineanu
Corector: Anca Drăghici
DTP: Emilia Ionașcu, Carmen Petrescu

Tipărit la Tipo Lidana – Suceava

© HUMANITAS, 2009, 2017, pentru *Straja dragonilor*

© Emil Hurezeanu, pentru *Jurnal*

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

Negoîțescu, Ion

Straja dragonilor: memorii: 1921–1941 / I. Negoîțescu;

ed. îngrijită, pref. și note de Ion Vartic; cuvânt înainte: Ioana Pârvulescu. –

Ed. a 2-a. – București: Humanitas, 2017

ISBN 978-973-50-5892-0

I. Vartic, Ion (ed. șt.)

II. Pârvulescu, Ioana (pref.)

821.135.1

EDITURA HUMANITAS

Piața Presei Libere 1, 013701 București, România

tel. 021 408 83 50, fax 021 408 83 51

www.humanitas.ro

Comenzi online: www.libhumanitas.ro

Comenzi prin e-mail: vanzari@libhumanitas.ro

Comenzi telefonice: 021 311 23 30

Notă asupra ediției

I. Negoïtescu a transmis pe cale testamentară revistei *Apostrof* dreptul de publicare în țară a *Autobiografiei* (*Straja dragonilor*): în foileton în numerele revistei și, separat, în volum editat de „Biblioteca Apostrof”. Din nefericire, scriitorul a reușit să termine doar primele două capitole ale *Autobiografiei*: „Rochia de bal” și „Convocat la director”. Aceste capitole au fost publicate de autor, mai întâi, în *Caietul de literatură* (coordonat de el însuși) al revistei „*Dialog*” de la Dietzenbach (redactor responsabil: dr. Ion Solacolu): capitolul 2, „Convocat la director”, în numărul cvadruplu 27–28–29–30 din mai 1992, iar capitolul 1, „Rochia de bal”, în numărul 31–32–33–34 din decembrie 1992. Cele două capitole au fost apoi republicate, în foileton, în revista *Apostrof*, începând cu numărul 5/1993 și sfârșind cu numărul 5–6–7/1994. În toamna anului 1994, *Straja dragonilor* a apărut, în volum, la „Biblioteca Apostrof”.

Ediția Humanitas a *Strajei dragonilor* are la bază – ca și ediția „Biblioteca Apostrof” – textul rezultat din: a) confruntarea dintre manuscrise, dactilograme și forma tipărită în *Dialog*, între ele apărând, uneori, și diferențe, întrucât autorul a făcut intervenții și precizări pe dactilogramă; b) corecturile realizate de scriitor direct pe textul tipărit al capitolului 2 din *Dialog* (autorul n-a mai avut răgazul să revadă și, eventual, să corecteze și capitolul 1, căci revista

Dialog ce conține „Rochia de bal“ i-a sosit abia în ultimele clipe de viață).

Transcrierea textului s-a făcut în conformitate cu normele ortografice în vigoare; s-au păstrat totuși unele dintre opțiunile de scriere ale scriitorului. Am respectat, de asemenea, modul de punere în pagină dorit de I. Negoïtescu, care – voind să sugereze și vizual cititorului, prin pagina tipărită, amplitudinea fluxului afectiv dictat de preaplina memoriei sale – preferă adeseori să nu întrerupă curgerea evocării prin introducerea de alineate. Cum mărturisește chiar el, „acum, la bătrânețe, retrăind propria mea viață, condeiu îmi înaintează rapid pe paginile albe, luând-o chiar înaintea elaborării, fiindcă mă feresc să fac «literatură»“.

În sfârșit, am unificat felul de transcriere a numeroaselor titluri de opere și reviste, de nume de instituții etc. pomenite de scriitor.

Evitând pedanteria, acolo unde totuși ni s-a părut că putem să facilităm înțelegerea textului sau că se impun precizări, am făcut trimiteri la un corp de note explicative așezate în subsolul paginilor.

La sugestia poetului Emil Hurezeanu – deținătorul *Jurnalului* inedit al lui I. Negoïtescu și al drepturilor de editare a acestuia –, am inclus la sfârșitul volumului un fragment din *Jurnal* (4 ianuarie 1949), revelator atât pentru sensul *Strajei dragonilor*, cât și pentru felul în care s-a amplificat, ulterior, drama interioară a scriitorului, dramă căreia *Autobiografia*, rămasă în stadiul ei incipient, îi circumscrie doar premisele.

În fine, prezenta ediție Humanitas a *Strajei dragonilor* conține și schița capitolului 3, „O amintire“: este ultimul semn lăsat de autor – învins în lupta cu timpul –, înainte „de a fi fost răpit de Iupiter, ca și Ganymed, și transportat la ospățul celor din ceruri“.

*

Mulțumim, pe acesată cale, doamnelor Marta Petreu, Roxana Croitoru, Olga Murvai și domnului Mihai Sofronie pentru amabilitatea de a ne fi ajutat în clarificarea unor aspecte de natură istorică și toponimică din textul lui I. Negoîțescu.

I. V.

STRAJA DRAGONILOR

Memorii 1921–1941

urmate de un fragment din

JURNAL

CAPITOLUL 1

Rochia de bal

Am venit pe lume în ziua de 10 august 1921, la două ore după miezul nopții (n-am așteptat să se facă ziua, cum s-ar fi convenit: graba, precipitarea, spontaneitatea care te împiedică să-ți organizezi mai bine treburile vieții, iată una din trăsăturile esențiale ale caracterului meu). Ora exactă o dețin de la mătușa mea Aurelia (1897–1978), cumnata mamei, care, povestind evenimentul, pretindea a fi fost prima care m-a ținut atunci în brațe; de unde s-ar putea deduce că m-a și moșit, dacă vârsta și inexperiența condiției sociale n-ar contrazice această presupunere. Locul nașterii mele este orașul Cluj (Kolozsvár pentru unguri, Klausenburg pentru nemți), Strada Călugărițelor (Apácák utca)¹ nr. 6, în vecinătatea pieței Mihai Viteazul (Széchenyi tér). Casa, unde mama (Lucreția, 1896–1974) se afla atunci la părinții ei (tata, locotenentul Ioan Negoîțescu, 1894–1972, cu garnizoana la Oradea, a fost înștiințat printr-o telegramă care suna cam așa: „Micul Ionel te așteaptă cu dor“), poate mai există și azi, ascunsă de clădiri construite între timp în jur. În prima mea copilărie, cum mi-o amintesc, ea avea în față

1. De fapt, nici varianta românească, nici cea maghiară a denumirii nu a existat vreodată ca atare în indexul oficial al străzilor din Cluj, ea fiind o creație populară, transmisă de tradiția locală, pornind de la numele purtat de această stradă: Apáczaí Csere János (învățat maghiar din Transilvania, 1625–1659) (*Apáczaí* < [[localitatea] *Apác[z]a* < subst. comun *apáca* „călugăriță“). Azi, strada Argeș (*n. ed.*).

o curte vastă, cu un rond mare de flori în mijloc, curte despărțită, la dreapta cum intrai pe poartă, printr-un gard, de o imensă grădină cu mulți pomi roditori, meri, pruni, cireși, nuci și un păr uriaș, vara încărcat de fructe mărunte și delicioase, cu miezul roșu; accesul, printr-o portiță, spre grădina altfel invadată de buruieni și în neorânduială era liber: deoarece eu n-am frecventat-o decât în perioada de dinainte de școala primară, grădina aceasta fructiferă și cu vegetația nebună mi s-a păstrat în memorie ca ceva tropical: abundență, libertate, obscuritate. Bunicul meu matern, proto-popul Theodor Cotuțiu (1854–1930), care fusese mai întâi preot în satul lui de origine, Diug (mai târziu, i s-a schimbat numele în Dumbrăvița), se trăgea dintr-un neam de popi din tată în fiu. Cam bețivi se pare, spre deosebire de dânsul, care strălucea prin sobrietate și abținerea, consolidate de zgârcenie. Popa cel bătrân, taică-său, a murit înecat în apa unde căzuse de pe pod pe când se întorcea acasă de la o libație. Ortodox, bunicul meu a studiat teologia la Sibiu, unde s-a împrietenit cu colegul său de facultate Nicolae Ivan, viitorul episcop de Cluj. Sub îndemnul acestui prieten, probabil, a participat la lupta națională a românilor ardeleni împotriva ocupării maghiare și a fost unul din cei 237 de bărbați care în anul 1892 au pornit la Viena ca să înmâneze împăratului Memorandumul. Încăunat după Unirea din 1918 în nou înființata (reînființata) episcopie a Vadului și Felea-cului, Nicolae Ivan și-a adus amicul alături de dânsul, numindu-l consilier eparhial. Vajnicului ierarh, care a fost un excelent administrator, i se datorează, ca încoronare a strădaniilor sale, impozanta catedrală ortodoxă din capitala Transilvaniei. Revăd încă înalta clădire albă îmbrățișată de schele și înconjurată de un maidan plin de materiale de construcție, și mai țin minte că și tata – desigur la instigarea socrului său – făcea parte dintr-un comitet ajutător la

săvârșirea lucrărilor (strângerea și distribuirea fondurilor particulare). Bunica mea, Lucreția Hontila (1859–1936), din Mocod, comună de oameni cu stare, așezată pe dealurile premontane din nordul Ardealului, era fiica notarului Toma Hontila, cu studii la Blaj, foarte bun gospodar, proprietar de livezi, care își desfăcea merele la Budapesta. Legenda familială spune că a refuzat cariera administrativă ce i-o promisese ră ungurii – să-l facă prefect, dacă se maghiarizează. Dintr-o broșură comemorativă a Liceului grăniceresc din Năsăud, am aflat că, la moarte, biblioteca sa a trecut în stăpânirea acestui liceu și, de asemeni, că ar fi avut o activitate publicistică. Legenda lui mai spune că, prea înfocat catolic, n-a fost de acord să-și mărite fiica unică cu un teolog ortodox, astfel că acesta s-a văzut nevoit să-și răpească mireasa, imprudent consimțitoare la rapt; „imprudent“ zic, fiindcă răpirea n-a avut drept rezultat o căsnicie fericită. Bunica mea vorbea totdeauna cu silă despre soțul ei, nu-l scotea din „șap bătrân“ (virilitate prelungită, se vede!) și-l acuza de a fi risipit în afaceri nenorocite averea considerabilă ce i-o adusese ca zestre. Prost gospodar și neiubind pământul, dar îndrăgind aurul și argintul, vindea pe datorie totul ca să adune bani (a vândut chiar o herghelie țaranilor care nu și-au plătit decât în infimă parte datoria), iar banii îi împrumuta pe camătă și fără acte, doar pe jurământ, astfel că nici pe cale judecătorească nu-și putea revendica drepturile. Lovitura de grație i-a dat-o fără îndoială prăbușirea valutară de după războiul mondial. Bunica îi blestema îndeosebi avariția, și într-adevăr ca avar îl păstrez și eu în amintire. La Dumbrăvița (Diug) n-am fost niciodată. Mocodul l-am vizitat abia în anul 1966, în fugă, cu prilejul sărbătoririi centenarului Coșbuc, când (nu prea de mult ieșit din închiisoare și pentru întâia oară cu drepturi legale) am fost și eu invitat la serbările de la Hordou organizate de Uniunea

Scriitorilor. Legende de aceea sunt legende, ca mai adesea să se abată de la realitatea istorică: sora mai mare a mamei, Virginia (1889–1975) pretindea că ar fi fost curtată, pe când era copilă, de „junele” bard... Chiar dacă memoria mă înșală și mătușa mea vorbea, de fapt, de Claudia, întâiul copil al bunicilor, frumoasa Claudia, gingașă, feciorelnică și nelumească făptură moartă de fizie cu mulți ani înaintea nașterii mele, anacronismul mai stăruie – ținând cont de faptul că încă din 1895 autorul *Nunții Zamferei* se căsătorise la București cu Elena Sfetea – și nu-mi confirmă decât fascinația pe care poetul a exercitat-o printre domnișoarele locului. Nu rețin ca maică-mea să fi rostit vreodată numele Claudiei, în schimb mătușa mea Virginia îl pronunța cu venerație, însoțindu-l întotdeauna de acel „fie iertată” care nu mă împiedică să cred că dânsa se identifica cu sora ideală, socotindu-se fericită că apucase să o cunoască. Datorită mențiunilor ei reiterate, făptura palidă ca lămâița, pierdută în celălalt veac, răătăcită pe Câmpii Elizee vide, îmi stăruie până azi în minte, întrevăzând-o fantomatică, „logodnică de-a pururi”, galactică plutind, mai degrabă dezintegrând vâzduhul ca o altă Dame blanche,¹ decât pe valuri în curgere moale ca Ofelia, încununată cu rozmarin și anason.

Cea mai veche semnalare scrisă a numelui de Negoïțescu am întâlnit-o într-un document din anul 1652, sub Matei Basarab (*Cartea obșteștii adunări a țării*), publicat de Bălcescu în *Magazinul istoric pentru Dacia*: el se regăsește printre semnăturile celor ce au judecat, în obșteasca adunare, pe trei boieri dovediți. Ceea ce nu înseamnă că ar fi vorba de un strămoș al meu. Splendoarea documentului o constituie amplul blestem, consfințit de Domn, de mitropolit și de

1. Cf. *Doamna albă*, operă omonimă a compozitorului francez F. A. Boieldieu (*n. ed.*).

toți cei de față, prin care se comută pedeapsa cu moartea convenită boierilor furi. Înfațișând tatei documentul, el nu s-a lăsat nici cuprins de emoție, nici nu s-a arătat convins de ceva. Dânsul era feciorul unui funcționar de căi ferate, Gheorghe pe numele său mic, și al soției acestuia, Filofteia (1874–1963), fiica restauratorului Ioniță Dimitriu din Slatina și a soției lui, Sultana, în casa cărora s-a născut și nepotul lor, ce avea să-mi fie genitor. Numele de Filofteia mi s-a părut ridicol și-mi era parcă rușine să-l atribui mamei părintelui meu, până când mi-a căzut în mână faimoasa operă a episcopului genevez François de Sales, *Introduction à la vie dévote*, în care sfântul om își adresează îndemnul unei Philothée, simbol al tuturor femeilor iubitoare de Dumnezeu. Că purtătoarea lui de pe îndepărtate meleaguri dunărene s-a arătat în viață destul de indiferentă față de Cel de sus nu schimbă nimic din respectul și farmecul cu care m-am deprins eu apoi să înconjur acest nume. Deasupra restaurantului soților Dimitriu, se afla micul lor hotel, unde se pare că, în perioade electorale, trăgeau diverși politicieni de vază, între care și Ion Brătianu. Gheorghe Negoiteșcu, al cărui părinte ținuse în București birjă cu un cal – taică-meu îi spunea simplu și crud: birjar –, se trăgea poate din țărani de pe lângă Vălenii de Munte, unde există un sat cu Negoitești, după cum mi-a relatat un tovarăș de suferință al meu la penitenciarul Jilava, și trebuie să fi fost un om cu sănătatea subredă, căci a murit tânăr, lăsând după el o văduvă cu doi copii: Marioara și Ionel. Cum văduva lui s-a recăsătorit îndată cu inginerul italian Giovanni Godini (1859–1918), angajat și el de Căile Ferate Române, ca specialist, căruia avea să-i toarne o groază de copii, tata a fost crescut de acesta. Dar primii ani ai vieții și i-a petrecut în casa bunicilor, la Slatina, care răsuna până la ore insolite de muzica tarafului din local.

După recăsătorirea mamei lui, orfanul a însoțit familia Godini mai întâi la Pașcani, important nod de comunicație, unde ei locuiau chiar în clădirea gării, la etaj. De acolo, din fereastră, micul Ionel, copil de școală primară, l-a zărit într-o zi pe scriitorul Mihail Sadoveanu (apăruseră în 1904, deodată, întâile patru cărți ale prozatorului), care se plimba de-a lungul peronului așteptând trenul. Cititor pretimpuriu, băiețușul îi cunoștea deja scrierile și chiar chipul, din tipărituri, așa că nu este foarte de mirare că a alergat imediat să-l întâmpine. Bărbatul corpulent – altfel atât de tăcut – l-a primit cât se poate de prietenos (eu cred că autorul *Ochiului de urs* a privit totdeauna copiii ca pe puișorii de jivine), l-a luat de mână, continuându-și plimbarea și... discutând literatură. Această întâmplare n-a avut nici o consecință pentru cei doi: Sadoveanu a fost pururi deprins cu succesele, pe care natura i le-a dăruit nu altfel decât talentul, iar copilul n-avea altă vocație decât pe aceea a lecturii. Tatăl meu n-a nutrit niciodată ambiții de scriitor pentru urmașul său, menindu-mi doar o bibliotecă cu grijă întocmită. Dacă aș fi manifestat talent muzical, poate ar fi fost altfel. În arhiva familială, există o poză a tatei, îngălbenită de vreme, înfățișându-l ca „premiat cu cunună“, la vârsta de vreo opt-nouă ani. În legătură cu acest premiu, el mi-a povestit că directorul școlii l-a întrebat ce și-ar dori ca răsplată a bunei învățături, iar răspunsul a sunat: „o vioară“. Consultată și ea, maică-sa a opinat pentru... o pereche de ghetе și dânsi i s-a făcut hatârul. Probabil, femeia s-a gândit că băiatul era orfan și nu trebuia abuzat de cumsecădenia tatălui vitreg, oricât de supus soției adorate va fi fost inginerul Godini. Silindu-mă pe mine, când aveam aproximativ vârsta premiantului „cu cunună“, să mă dedic instrumentului ce-i fusese lui refuzat, tata mi-a pus de la început la dispoziție două viori: nici azi

Cuprins

<i>„Rătăcirile elevului Negoîtescu“</i>	
Cuvânt înainte de Ioana Pârvulescu	5
<i>Trei schițe de portret</i> . Prefață de Ion Vartic	11
<i>Notă asupra ediției</i>	37
STRAJA DRAGONILOR	
Capitolul 1. Rochia de bal	43
Capitolul 2. Convocat la director	130
[Capitolul 3. O amintire]	209
Fragment din JURNAL	213